

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи
Анатолій П. Сидорук

« 15 »

09

2023 р.

ПРОГРАМА

додаatkового вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 053 «Психологія»

Галузь знань – «05 Соціальні та поведінкові науки»

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії: «Психологія»

СМЯ НАУ II 12.01.11-02-2022

	ПРОГРАМА «Психологія» вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-02-2022
		Стор. 2 із 27	

Програма розроблена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану № НДФ-8-053/22 підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань «05 Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», Стандарту вищої освіти України третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 року № 646.

Програму розробили:
завідувач кафедри
авіаційної психології

Любов ПОМИТКІНА

професор кафедри
авіаційної психології

Лада ЯКОВИЦЬКА

Програма обговорена та схвалена на засіданні випускової кафедри підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» кафедри авіаційної психології, протокол № 13 від «13» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри
авіаційної психології

Любов ПОМИТКІНА

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

	ПРОГРАМА «Психологія» вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-02-2022
		Стор. 2 із 27	

Програма розроблена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану № НДФ-8-053/22 підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань «05 Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», Стандарту вищої освіти України третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 року № 646.

Програму розробили:
завідувач кафедри
авіаційної психології

Любов ПОМИТКІНА

професор кафедри
авіаційної психології

Лада ЯКОВИЦЬКА

Програма обговорена та схвалена на засіданні випускової кафедри підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» кафедри авіаційної психології, протокол № 13 від «13» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри
авіаційної психології

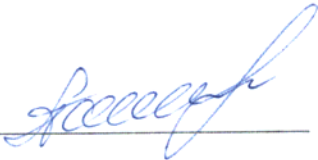

Любов ПОМИТКІНА

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Врахований примірник - 1

	ПРОГРАМА «Психологія» вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-02-2022
		Стор. 2 із 27	

Програма розроблена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану № НДФ-8-053/22 підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань «05 Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», Стандарту вищої освіти України третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 року № 646.

Програму розробили:
завідувач кафедри
авіаційної психології

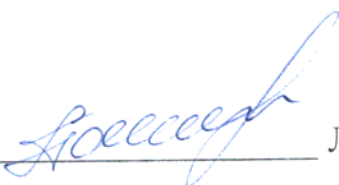

Любов ПОМИТКІНА

професор кафедри
авіаційної психології

Лада ЯКОВИЦЬКА

Програма обговорена та схвалена на засіданні випускової кафедри підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» кафедри авіаційної психології, протокол № 13 від «13» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри
авіаційної психології

Любов ПОМИТКІНА

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Врахований примірник - 2

ЗМІСТ

стор.

1. Пояснювальна записка	4
2. РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ	5
3. РОЗДІЛ II. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ	7
4. РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	8
5. РОЗДІЛ IV. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	9
6. РОЗДІЛ V. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	10
7. РОЗДІЛ VI. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ.....	11
8. РОЗДІЛ VII. ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї.....	12
9. РОЗДІЛ VIII. ПСИХОДІАГНОСТИКА.....	13
10. РОЗДІЛ IX. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	14
11. РОЗДІЛ X. ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ.....	15
12. РОЗДІЛ XI. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	16

ПРОГРАМА «Психологія»
додаткового вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-02-2022

Стор. 4 із 16

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена для кандидатів на вступ в аспірантуру за спеціальністю 053 «Психологія» та передбачає визначення рівня знань за напрямками професійної діяльності та формування контингенту здобувачів вищої освіти, найбільш здібних до успішного опанування відповідної освітньо-наукової програми рівня «Доктор філософії».

Основу концепції підготовки аспірантів за спеціальністю 053 «Психологія» складає системність, програмно-цільова спрямованість, націленість на формування високого професіоналізму, уміння вирішувати наукові й практичні завдання на рівні сучасних досягнень психологічної науки.

Програма базується на програмах магістерської (спеціаліст) підготовки фахівців за психологічною спеціальністю та складається з одинадцяти розділів, що охоплюють теоретичні питання з загальної психології, вікової психології, соціальної психології, експериментальної психології, диференціальної психології, психології управління, психології сім'ї, психодіагностики, основ психологічної практики, основ психотерапії, методики та організації наукових досліджень.

Вступний іспит проходить в усній формі з викладенням членам предметної комісії відповідей на питання екзаменаційного білету.

Вступник повинен продемонструвати фундаментальні, професійно-орієнтовні знання та уміння, здатність творчо мислити, вирішувати типові професійні завдання, передбачені програмою вступу.

Організація вступного випробування здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного авіаційного університету, затвердженого рішенням Вченої ради Національного авіаційного університету від 21.12.2016 р.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психологія як наука, історія становлення, систематика основних понять психологічної науки

Психологія як наука, предмет, задачі: діагностичні, психокорекційні та науково-дослідні завдання психології. Структура психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Принципи психології: принцип детермінізму, принцип єдності свідомості та діяльності, принцип розвитку психіки, принцип системності, принцип відображення. Джерела психології: наукова психологія, життєва психологія, народна психологія, релігійна психологія, парапсихологія як психологічна дисципліна. Міждисциплінарні зв'язки загальної психології з іншими галузями психології, філософією та педагогікою. Психологічні знання на допомозі проблем здоров'я людини. Історичний екскурс становлення предмету психології. Стародавність інтересу до психологічних знань. Міфологічний, релігійний та життєвий рівень існування психологічних знань. Проблеми взаємозв'язку тіла і душі.

Тема 2. Психічні пізнавальні процеси: відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення,

Відчуття. Класифікація відчуттів. Сприймання, загальна характеристики сприймання. Основні особливості сприймання. Увага, неухважність. Види та властивості уваги. Пам'ять, загальна характеристика пам'яті. Види пам'яті. Процеси пам'яті. Типи пам'яті та індивідуальні розбіжності. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Мислення як діяльність. Мислення та мовлення, їх єдність. Види мислення та його індивідуальні особливості. Уява, види уяви. Уява та особистість. Роль фантазії у ігровій діяльності дитини та творчій діяльності дорослої людини.

Тема 3. Психологічна характеристика емоційної, вольової та мотиваційної сфер особистості

Роль та функції емоцій та почуттів. Емоції: поняття та сутність. Проблема зв'язку інтелекту та афекту. Емоційні реакції, афект, настрій. Властивості емоцій. Класифікація емоцій. Класифікація почуттів. Страх та фобії. Емоційне вигорання особистості. Фрустрація як емоційний стан. Специфіка внутрішнього конфлікту. Стрес, види стресів.

Психологічна характеристика вольової сфери. Функції волі. Вольові якості особистості. Вольова саморегуляція особистості. Психологічна характеристика мотиваційної сфери. Потреби й мотиви. Класифікації потреб.

Тема 4. Особистість та діяльність, індивідуально-психологічні особливості особистості

Проблема особистості у психології. Структура особистості у психологічних концепціях. Поняття «особистість», «індивід», «суб'єкт діяльності», «людина» та «індивідуальність», співвідношення понять. Трансформація поглядів на особистість та історія їх розвитку. Співвідношення біологічного і соціального в особистості. Діяльність людини. Уміння. Процес утворення та умови успішного формування навички. Звички.

Психологічна характеристика рис характеру. Історія розвитку вчення про характер. Психологічна характеристика темпераменту. Гуморальні та конституційні теорії темпераменту. Здібності, їх види та рівні. Природні передумови розвитку здібностей. Обдарованість, майстерність, талант, геніальність.

	ПРОГРАМА «Психологія» додаткового вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-02-2022
		Стор. 6 із 16	

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ І

1. Генеза здійснення особистості / за ред. С.Д. Максименка. К.: ТОВ «КММ», 2006. 240 с.
2. Загальна психологія. Підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. К.: Либідь, 2005. 464 с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. К. : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Ільїна Н. М. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2009. 239 с.
5. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с.
6. Людина. Суб'єкт. Вчинок. / за ред.. Татенко В.О. К.: Либідь, 2006. 360 с.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія. К.: Либідь, 2009. 525 с.
8. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К. Ліра-К, 2020. 564 с.
9. Психологія та педагогіка : підручн. / С. Д. Максименко, М. Б. Євтух, Я. В. Цехмістер, О. О. Лазуренко. К. : Слово, 2012. 584 с.

РОЗДІЛ II. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Вікова психологія як наука

Предмет і методи вікової психології. Історія та сучасний стан вікової психології. Зв'язок дисципліни з іншими науками. Основні методи вікової психології. Основні розділи вікової психології: дитинство (немовля, ранній та дошкільний вік); молодший шкільний вік; підлітковий вік; рання та пізня юність; психологія дорослого; психологія старості.

Тема 2. Психологічні особливості немовляти, дитини раннього віку та дошкільника

Роль родини у розвитку немовляти. Криза новонародженості. Соціальна ситуація розвитку, особливості розвитку, новоутворення періоду новонародженості. Особливості психічного розвитку немовля. Криза першого року. Початковий розвиток особистості на етапі раннього дитинства. Початкові форми самосвідомості; криза трьох років. Гра та її значення для психічного розвитку дошкільнят. Психологічні особливості розвитку особистості дошкільника.

Тема 3. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра, підлітка та юнацького віку

Криза семи років. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Формування особистості дитини в початкових класах (проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин; проблема адаптації до шкільного навчання). Новоутворення психічного розвитку молодшого школяра. Соціальна ситуація розвитку, криза 13 років. Біологічні умови, що впливають на особливості психічного розвитку підлітка. Акцентуації характеру в підлітковому віці. Психологічні особливості юнацького віку: соціальна ситуація розвитку, професійні орієнтації. Життя з батьками та утворення власної сім'ї. Розвиток самосвідомості; взаємини з дорослими та однолітками; розвиток пізнавальних психічних процесів.

Тема 4. Психологія дорослості

Задачі розвитку в період ранньої дорослості. Криза ранньої дорослості. Психодіагностичні вимірювання особистості. Особливості психологічної підтримки людини в період ранньої дорослості. Психосоціальний розвиток середньої дорослості. Вікові кризи дорослості, їх гендерні відмінності. Психологічна допомога в кризових станах дорослої людини. Особливості психіки осіб похилого віку.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ II

1. Алпатова О.В. Вікова психологія: конспект лекцій. К.: НАУ, 2002. 147с.
2. Білоус О. В. Вікова психологія: Навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. 108 с.
3. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник /О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, С. О. Ставицька та ін. К. : Каравела, 2006. 344 с.
4. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2005. 360 с.
5. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Соціальна психологія як наука

Специфіка предмету соціальної психології, відмінність. Методологія та методи соціальної психології. Основні методи прикладної соціальної психології. Консультативна бесіда. Методи соціально-психологічної діагностики організації. Фокус-група як якісний метод в прикладних соціально-психологічних дослідженнях. Модератор фокус-групи: професійні та особистісні вимоги.

Тема 2. Проблема спілкування в соціальній психології

Спілкування як феномен соціальної психології, психологічні способи впливу у процесі спілкування. Деструктивні види взаємодії. Стратегії та тактики впливу і маніпулювання.

Тема 3. Проблема групи в соціальній психології

Феномен групи з погляду соціальної психології. Поняття групи та їх класифікація. Особливості етнічних соціальних груп. Психологія великої та малої групи у соціальній психології. Структура взаємовідносин в малій соціальній групі. Розвиток малої групи. Поняття та процеси групової динаміки. Натовп як різновид соціальних груп. Специфіка поведінки людини у натовпу. Проблема групової згуртованості. Поняття соціально-психологічного клімату, його основні показники.

Тема 4. Лідерство та керівництво, прийняття групових рішень

Лідерство та керівництво у малих групах. Стилі лідерства і керівництва. Феномен харизматичного лідерства. Проблема прийняття групових рішень. Позиція як інтегральна система вибіркового відношення особистості. Підходи до розуміння позиції особистості. Соціальна установка. Соціальні ролі. Соціальний контроль. Психологічний захист.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ III

1. Ануфрієва Н.М. Соціальна психологія: навч.-метод. комплекс / Н.М. Ануфрієва, Т.М. Зеленська, О.Л. Туриніна. – К.: МАУП, 2006. – 195 с.
2. Коваленко А.Б., Корнев М.Н. Соціальна психологія: Підручник. К.: Видавництво «Геопринт», 2006. 400 с.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навч. посібник. К.: Академвидав, 2005. 448 с.
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П.П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
5. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н.Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О.В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

РОЗДІЛ IV. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Експериментальна психологія як наука, наукове та психологічне дослідження

Підходи до розуміння експериментальної психології. Історія експериментальної психології. Місце експериментальної психології в системі психологічних знань. Наукове дослідження, його принципи і структура. Поняття методології науки. Поняття психологічного дослідження. Етапи психологічного дослідження. Етичні принципи психологічного дослідження. Загальнонаукові дослідницькі методи (теоретичні, емпіричні, моделювання). Класифікація методів психологічного дослідження Б.Г.Ананьєва. Теоретичні методи: аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, дедукція, індукція, моделювання. Загальна характеристика емпіричних методів. Експеримент як основа практичної діяльності психолога. Класифікація видів методу експерименту. Сутність тестування. Бесіда, інтерв'ю, анкетування.

Тема 2. Організаційні аспекти експерименту та обробка результатів

Вимоги до організації експерименту. Складові експерименту та їх характеристика. Поняття про експериментальні змінні. Експериментальна вибірка. Поняття про процедури вимірювання у психологічному дослідженні. Види шкал вимірювання. Експериментальне спілкування. Особистість досліджуваного та його діяльність під час експериментального дослідження. Обробка результатів експерименту. Інтерпретація та оформлення результатів експерименту. Правила оформлення результатів експерименту. Наочне представлення результатів дослідження.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ IV

1. Большакова А.М. Експериментальна психологія: Конспект лекцій. Харків: ХДАК, 2019. 64с.
2. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Гічан І.С., Гічан О.І. Експериментальна психологія. К.:НАУ, 2003. 76 с.
4. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2017. 208 с.
5. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. 283с.
6. Максименко С., Носенко Є. Експериментальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 360с.
7. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 206 с
8. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: навч. посіб. К.: Академвидав, 2005. 208 с.

РОЗДІЛ V. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Індивідуальність людини як об'єкт наукового пізнання

Диференціальна психологія як наука. Методи диференціальної психології. Сучасні підходи до вивчення індивідуальності. Детермінанти індивідуальних відмінностей. Співвідношення біологічного і соціального в розвитку індивідуальності.

Тема 2. Концепції та теорії властивостей нервової системи

Теорія І.П.Павлова про властивості нервової системи. Концепція властивостей нервової в науковій школі Б.М. Теплова- В.Д.Небиліцина. Сила нервових процесів. Рухливість, лабільність та динамічність нервових процесів. Темперамент та його основні ознаки. Гуморальні теорії. Основні підходи до вивчення характерологічних проявів особистості. Риси як психологічна категорія.

Тема 3. Індивідуальний стиль діяльності, здібності особистості

Шляхи та механізми становлення стиля діяльності. Стиль діяльності та його продуктивність. Методи дослідження індивідуального стиля діяльності. Здібності та індивідуальність. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Компенсаторні фактори здібностей. Діагностика здібностей та обдарованості.

Тема 4. Особистісні детермінанти розвитку індивідуальності, життєві стилі

Вплив Я-концепції особистості на особливості її поведінки. Індивідуальні особливості ціннісно-сислової сфери особистості. Сенс життя як смислова орієнтація особистості. Основні аспекти вивчення стильових особливостей індивідуальності. Стиль життя в теорії особистості А.Адера. Самоактуалізація як стиль життя.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ V

1. Варій М. І. Психологія особистості: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
2. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
3. Максименко С.Д., Клименко В.В. Диференційна психологія. Підручник. К.: Видавничий дім «Слово», 2013. 600с.
4. Палій А.А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 432 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія. Львів: “Новий Світ – 2000”, 2020. 236 с.
6. Туриніна О. Л., Варлакова Є. О. Диференціальна психологія. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

	ПРОГРАМА «Психологія» додаткового вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-02-2022
		Стор. 11 із 16	

РОЗДІЛ VI. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психології управління як наука, особистість керівника та стилі управлінської діяльності

Психології управління, зв'язок з іншими галузями психології. Психологічна проблематика підходу “наукового управління” (Ф.У.Тейлор) та адміністративного (класичного) підходу (Анрі Файоль, Ліндалл Урвік). Підхід до управління організаціями з точки зору взаємин людей (Елтон Мейо, Мері Паркер Фоллетт, Трітц Ротлісбергер) та поведінковий підхід (Дуглас Мак Грегор, Ренсис Лайкерт). Процесний підхід до управління організаціями та його психологічні аспекти. Ситуаційний підхід до управління організаціями. Керівник та лідер, прояви лідерства в організаціях. Психологічний портрет лідера. Поняття стилю управлінської діяльності. Об’єктивні та суб’єктивні чинники стилю управління.

Тема 2. Психологія відбору, розстановки, навчання та розвитку персоналу

Розвиток трудових ресурсів: адаптація працевлаштованих, навчання, оцінка діяльності, переміщення по посадах, підготовка керівних кадрів. Завдання та етапи професійного відбору. Співвідношення понять “навчання” та “розвиток” у роботі з персоналом. Тренінгові технології у системі заходів з розвитку персоналу.

Тема 3. Психологія управлінського впливу

Сутність соціально-психологічного впливу. Психологічний вплив як феномен. Психологічний вплив як активна цілеспрямована діяльність по зміні психіки або поведінки людей. Поняття про механізми психологічного впливу (суб’єкт, об’єкт, подолання бар’єрів). Структура психологічного впливу. Принципи здійснення управлінського психологічного впливу.

Фактори психологічного впливу: особливості особистості; специфіка об’єкта впливу; особливості каналу проходження стимулів від суб’єкта до об’єкта і реалізації обраного методу; прогнозування можливих змін і наслідків застосування обраного методу і коректування подальших кроків.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VI

1. Власова О.І. Соціальна психологія організацій та управління. Підручник./ О.І.Власова, Ю.В.Никоненко. К.: Центр учбової літератури, 2010. 398с.
2. Гура О.І., Гура Т.Є. Психологія управління соціальною організацією : навчальний посібник. Запоріжжя : КПУ, 2013. 168 с.
3. Кукуленко-Лук’янець І.В. Психологія управління: навчально-методичний посібник. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. 140 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: навч. посіб. – 2-е вид., допов. К. : Академвидав, 2010. 543 с.
5. Психологія управління: курс лекцій для студентів денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія» / укладач О.С. Юрков. Мукачево: МДУ, 2017. 179 с.
6. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2016. 492 с.

РОЗДІЛ VII. ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Історія та розвиток становлення сім'ї та шлюбу.

Розвиток та становлення сім'ї та шлюбу від проміскуїтету, групового шлюбу (ендогамії, екзогамії), матріархату, патріархату, полігамії, поліандрії до моногамії. Вплив християнства на становлення сімейних стосунків, особливості національних взаємин в українських сім'ях. Основні теорії вибору шлюбного партнера. Стадії й кризові періоди шлюбу. Фактори сімейного благополуччя. Психологічна адаптація й сумісність подружжя в сім'ї.

Тема 2. Основні психолого-педагогічні моделі батьківсько-дитячих взаємин

Психоаналітична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання), біхевіористична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання), гуманістична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання). Батьківське ставлення до дитини: визначення, типи, вплив на психічний розвиток. Основні стилі сімейного виховання.

Тема 3. Особливості сімейного консультування

Консультування сім'ї з приводу складностей у взаєминах з дітьми. Консультування в ситуації розлучення. Принципи і правила сімейного консультування. Основні стадії сімейного консультування. Теоретичні моделі сімейного консультування. Основні проблеми, з якими звертаються батьки у психологічну консультацію. Шляхи консультативної допомоги сім'ї з дітьми дошкільного віку. Особливості консультування сім'ї з дитиною молодшого шкільного віку.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VII

1. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. К. : Ніка-центр, 2011. 296 с.
2. Криворучко П.П. Психологія сім'ї: навчальний посібник / під заг. ред. В.М. Марченко. К.: КиМУ, 2007. 140 с.
3. Помиткіна Л.В. Психологія сім'ї / Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. К.: НАУ, 2011. 272 с.
4. Психологічна енциклопедія / [автор-упоряд. О.М. Степанов]. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
5. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України). 2-е вид. К.: Вид-во Університетська книга, 2009. 282 с.
6. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб.. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 364 с.

РОЗДІЛ VIII. ПСИХОДІАГНОСТИКА

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психодіагностика як наука і як практична діяльність, методологічні аспекти тестології

Предмет і задачі психодіагностики. Класифікація психодіагностичних методик. Теорія особистості як основа діагностування. Нормативні настанови розробникам та користувачам психодіагностичних методик. Вимоги до методик та до їх користувачів. Вимоги до психометричної підготовки психолога. Формалізація досліджень. Надійність психологічних тестів. Валідність психологічних тестів.

Тема 2. Психодіагностика рис, тести інтелекту, креативності

Ієрархічне багатовимірне визначення рис. Діагностика соціально обумовлених диспозицій. Тест-опитувальник К.Леонгарда; тести – опитувальники Р. Кетела 16 PF, MMPI. Діагностика інтелектуальних здібностей в сучасній психології. Індивідуальні та групові тести інтелекту. Вербальна та невербальна креативність. Співвідношення творчості, креативності, таланту, геніальності.

Тема 3. Діагностика мотивації, емоційних станів

Фундаментальні проблеми в галузі психології мотивації. Психологічна сутність, джерела та природа мотиву. Класифікація мотивів. Мотив в системі діяльності. Теоретичні аспекти емоційних станів. Емоційна стійкість та методики їх вимірювання.

Тема 8. Діагностика пізнавальних процесів

Пізнавальні процеси та їх експериментальне вивчення. Прикладне значення виявлення індивідуальних особливостей у розвитку пізнавальних процесів для психології праці, інженерної психології, роботи практичного психолога. Діагностика особистості в системі суспільних відносин. Теоретичні аспекти діагностики особистості в системі суспільних відносин. Соціометрія та оцінка групи. Діагностика взаємовідносин між членами групи.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VIII

1. Галян І. М. Психодіагностика: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2009. 464 с.
2. Дучимінська Т.І., Малімон Л.Я. Подолання особистісної безпорадності студентів у навчальній діяльності: навчально-методичний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 164 с.
3. Комінко С.Б., Кучер Г. В. Кращі методи психодіагностики. К.: Карт-бланш, 2005. 200 с.
4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навч. посібн. К.: Ельга: Ніка-Центр, 2010. 400 с.
5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.

РОЗДІЛ ІХ. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Етичні та організаційні принципи роботи практичного психолога

Особливості практичної психологічної допомоги. Професійна позиція консультанта. Етичний кодекс психолога. Права та обов'язки консультанта та клієнта. Вплив особистості консультанта на процес консультування. Гігієна праці консультанта. Причини та прояв професійних деформацій особистості консультанта. Організація першої зустрічі з клієнтом. Терапевтичний клімат: фізичні та емоційні компоненти. Структура консультативного процесу.

Тема 2. Навички психологічного консультування

Поняття проблеми в консультативній взаємодії. Діагностика психологічної проблеми. Поняття психологічного анамнезу. Схема інтерв'ю для збору інформації про клієнта. Встановлення контакту з клієнтом. Роль інтерпретації в проясненні проблеми клієнта. Види неузгодженостей в мовленні та поведінці клієнта. Зовнішні та внутрішні ресурси людини. Поняття опору та принципи роботи з ним. Вторинна вигода. Робота з мовленням.

Тема 3. Особливості та прийоми консультування

Кризове консультування та його особливості. Специфіка роботи з клієнтами з суїцидальними намірами. Особливості підліткового самогубства. Особливості телефонного консультування. Психологічне консультування при переживанні горя. Основні процеси та стадії горя. Особливості консультативної роботи з депресивними клієнтами. Оцінка алкогольних проблем. Надання психологічної допомоги в залежності від стадії алкоголізму.

Тема 4. Оцінка ефективності роботи практичного психолога

Оцінка ефективності роботи практичного психолога. Проблема критеріїв оцінювання ефективності роботи. Методи оцінки. Ставлення консультанта до оцінювання роботи. Супервізія. Поняття про балінтовські групи.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ ІХ

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Навч. посібник. Пер. з англ. О.Абесонової. К.: Сфера, 2008. 342 с.
2. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. К.: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
3. Вашека Т.В. Основи психологічної практики: навч. посіб. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 200с.
4. Кузьо О. Основи психологічної практики: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 124 с.
5. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.
6. Фон Шліппе А., Швайцер Й. Системна психотерапія та консультування. Пер. з нім. Львів: ВНТА-Класика, 2004. 320 с.

РОЗДІЛ X. ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Місце та роль психотерапевтичної науки в сучасному світі

Предмет, об'єкт, завдання та специфіка психотерапії. Професійні вимоги до психотерапевта. Етичні аспекти психотерапевтичної практики. Класифікація видів психотерапії за різними змістовими шкалами. Індивідуальна психотерапія, групова психотерапія, годинна психотерапія.

Тема 2. Терапевтичні школи та напрями

Основні положення психоаналітичної теорії і практики З.Фрейда. Поняття трансферу, опору та захисних механізмів, їх значення у психоаналітичній психотерапії. Аналітична школа К.Г.Юнга. Символдрама як сучасний вид аналітичної психотерапії. Поняття життєвого стилю, соціального інтересу, неповноцінності та компенсації у психології Альфреда Адлера. Основні техніки психотерапії за Адлером. Гуманістичні психотерапевтичні школи. Техніки психодрами. Логотерапія В.Франкла. Основні поняття і принципи гештальттерапії. Техніки транзактного аналізу. Основні положення арт-терапії. Окремі форми і напрями терапії: танцювально-рухова терапія, ігрова психотерапія, казкотерапія, драмотерапія, фототерапія, бібліотерапія та ін.

Тема 5. Тілесно-орієнтовані, соматичні та духовно-орієнтовані психотерапевтичні напрями

Основні поняття тілесно-орієнтованої психотерапії. Психотерапевтичні техніки терапії В.Райха. Тілесна організація при різних типах характеру за А.Лоуеном. Види захистів у теорії А.Лоуена. Техніки роботи з тілом у біоенергетичному аналізі. Сомато-центровані методи психотерапії. Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна. Концептуальні положення трансперсональної психотерапії. Концепція С. Грофа. Дихальні техніки в трансперсональному підході. Психосинтез: центральні ідеї, мета. Християнська психотерапія: особливості її застосування.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ X

1. Глива Є. Вступ до психотерапії: навчальний посібник. К.: Кондор; Острог: Острозька академія, 2009. 530 с.
2. Каліна Н. Ф. Психотерапія: підручник. К. : Академвидав, 2010. 288 с.
3. Практична психологія: навчально-методичний посібник / Н. П. Зубалій, Н. В. Лазарева, О. С. Захарченко, О. Р. Котелевець, О. Р. Ткачишина, Г. Г. Шиловцева, О. В. Летьак [за ред. проф. Н. П. Зубалій]. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 928 с.
4. Пріц А., Викукаль Е. Груповий психоаналіз: Теорія. Техніка. Застосування. Львів : Астролябія, 2006. 312 с.

РОЗДІЛ XI. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Наука як система знань про явища і закони об'єктивного світу, методи дослідження у психології

Наука як соціальний інститут Наука як діяльність з виробництва знань про матеріальний і нематеріальний світ. Роль і місце науки в системі людських знань про навколишню дійсність та внутрішній світ людини. Методи критичного аналізу наукової і методичної літератури. Метод аналізу практичного досвіду. Метод аналізу продуктів діяльності. Контент-аналіз як різновид методів аналізу продуктів діяльності. Методи спостереження. Вербальні методи дослідження: структурованої бесіди, анкетування, опитування. Методи психологічної експертизи (експертного оцінювання): ранжування (визначення рангу), визначення рейтингу, категоризації. Метод моделювання психічних явищ. Експериментальні методи у психології. Методики експериментальних досліджень. Типологія методів за ознаками мети та способу реалізації..

Тема 2. Послідовність проведення наукового дослідження

Вибір теми дослідження. Обґрунтування теми дослідження, його актуальності, наукової новизни та практичного значення. Об'єкт і предмет дослідження їх сутність і значення для логіки дослідної роботи. Вибір методів дослідження. Теоретичний аналіз проблеми дослідження. План і методика експерименту. Вибір способів та засобів фіксації результатів експерименту. Обробка та оформлення результатів експериментального дослідження.

Тема 3. Завершення і представлення результатів наукового дослідження

Форми узагальнення результатів наукових досліджень: усний виклад, тези доповіді, реферат, наукова стаття, науковий звіт, дисертація, монографія. Вимоги до їх змісту та оформлення. Правильність застосування наукової термінології. Цитування у тексті наукової праці. Складання списку літературних джерел. Показники оцінювання результативності проведеного дослідження. Рецензування завершеної наукової роботи. Підготовка до захисту та захист наукової роботи. Підготовка результатів дослідження до упровадження у практику.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ XI

1. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології: навчальний посібник / МОН України. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с. (електронна бібліотека НАУ).
2. Головань С.М., Голубенко О.Л. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: підручник / МОН МС України, Східн. нац. університет ім. Володимира Даля. Луганськ: СНУ В.Даля, 2011. 332 с.
3. Демківський А.В., Безус П.І. Основи методології наукових досліджень: навч.п. / МОН. К.: Акад. муніц-го управління, 2012. 276 с.
4. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень. Навч. посібник. К.: МОН, 2004. 216 с.
5. Хохліна О.П. Методологічні й теоретичні основи психології: навчальний посібник. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. 232 с.
6. Хохліна О.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. К.: Симоненко О.І., 2021. 244 с.